

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยโครงสร้าง คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน และผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่มีศักยภาพปานกลาง (AA) และกองทุนหมู่บ้านที่ศักยภาพดี (AAA) เพื่อนำมาวิเคราะห์ศักยภาพของกองทุนจากการให้คะแนนและดัชนีบ่งชี้ต่างๆ สามารถสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการศึกษา

จากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลภายใต้การนำของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เกิดโครงการกองทุนหมู่บ้านขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะให้เป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ยกกระดับอุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนเพื่อเปลี่ยนชุมชนให้เป็นแหล่งสร้างงาน สร้างรายได้ อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงอย่างสูงกับภาคเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีในการก้าวไปข้างหน้าพร้อมกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยการจัดสรรของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด คณะอนุกรรมการระดับอำเภอ ในการจัดสรรกองทุนหมู่บ้านเป็น 3 ระดับ คือ กองทุนที่มีศักยภาพดี/ระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) กองทุนที่มีศักยภาพปานกลาง/ระดับดับเบิลเอ (AA) และกองทุนที่ต้องปรับปรุงแก้ไข/ระดับเอ (A) จากประเมินกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ.2546 ซึ่งมีกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) จำนวน 675 กองทุน กองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) จำนวน 1,278 กองทุน และกองทุนระดับเอ (A) จำนวน 59 กองทุน ซึ่งไม่ได้เปิดเผยคะแนนที่ได้จากการประเมิน ดังนั้นจากการประเมินดังกล่าวจึงได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพของโครงการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ โดยในการศึกษาได้สุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลากได้พื้นที่อำเภอคอยสะเก็ดและอำเภอสารภี โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างจาก 10 กองทุน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ 10 คน (กองทุนระดับ AAA : 3 คน กองทุนระดับ AA : 7 คน) และสมาชิก 57 คน (กองทุนระดับ AAA : 24 คน กองทุนระดับ AA : 33 คน) โดยกำหนดให้อำเภอคอยสะเก็ดเป็นตัวแทนของกองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) และอำเภอสารภีเป็นตัวแทนกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) ซึ่งซึ่งได้ผลการศึกษาศาสามารถสรุปได้ดังนี้

6.1.1 สรุปผลการศึกษาปัจจัยด้านโครงสร้าง ด้านคณะกรรมการกองทุน ด้านสมาชิกกองทุน และด้านผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาปัจจัยแต่ละด้านของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการเปรียบเทียบระหว่างกองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) และกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยในด้านการบริหารแต่ละด้านคล้ายคลึงกัน ทุกกองทุนมีการจัดตั้งครั้งแรก ในปี พ.ศ.2544 มีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารงาน 9-11คน ประกอบด้วย ประธานซึ่งมาจากการประชาคมของสมาชิกกองทุน รองประธาน เลขานุการ เภรัณยูภิก คณะกรรมการฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายติดตามหนี้ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ และกรรมการ เป็นต้น มีการจัดประชุมระหว่างคณะกรรมการเพื่อหารือการดำเนินงานทุกเดือน (12 ครั้ง/ปี) และมีประชุมระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกประมาณปีละ 1 ครั้ง ซึ่งจะเป็นการจ่ายเงินปันผลสัจจะออมทรัพย์และชี้แจงการดำเนินงานที่ผ่านมาให้กับสมาชิกได้รับทราบ ด้านวงเงินกู้รายละไม่เกิน 20,000 บาท หลักประกันเงินกู้ สามารถใช้ทรัพย์สินหรือให้บุคคลร่วมกัน 3 คน ในการค้ำประกัน อัตราดอกเบี้ยโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 6 ต่อปี ระยะเวลาในการกู้ยืมไม่เกิน 1 ปี เมื่อครบ 1 ปี ต้องชำระทั้งเงินต้น และดอกเบี้ย ด้านคณะกรรมการโดยส่วนใหญ่อายุ 41-60 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา อาชีพเกษตรกร มีการปฏิบัติงานมากที่สุดในด้านการร่วมให้คำแนะนำแก่สมาชิกในการจัดทำโครงการขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและควรมีการปรับปรุงในด้านการเรียนรู้และการศึกษาของคณะกรรมการต่อไป หลังการเข้าร่วมกองทุนหมู่บ้านสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และเมื่อเปรียบเทียบปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ของกองทุนทั้งสองระดับ พบว่า กองทุนที่มีศักยภาพปานกลาง (AA) ควรมีการแก้ไขปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านสมาชิกและผลการดำเนินงาน ส่วนกองทุนที่มีศักยภาพดี (AAA) ควรมีการปรับปรุงในปัจจัยด้านผลการดำเนินงานเพียงอย่างเดียว

6.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) เปรียบเทียบกับกองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) จากเกณฑ์การให้คะแนนและดัชนีชี้วัด พบว่า กองทุนระดับ AAA เป็นกองทุนที่มีศักยภาพดี และกองทุนระดับ AA เป็นกองทุนที่มีศักยภาพปานกลาง เมื่อวัดจากระดับคะแนนและดัชนีชี้วัด พบว่า กองทุนระดับ AAA มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีเกือบทุกปัจจัยและดัชนีชี้วัด ยกเว้นด้านผลการดำเนินงาน เนื่องจากว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีอาชีพทำการเกษตร ดังนั้นเมื่อถึงระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรยังไม่สามารถให้ผลผลิตได้ทันกับที่ความต้องการ ส่งผลให้เกษตรกรบางส่วนต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนอื่นมาชำระหนี้คืนก่อน เมื่อกองทุนปล่อยกู้ สมาชิกจะนำเงินที่กู้กองทุนได้มาชำระให้กับแหล่งเงินทุนดังกล่าว ซึ่งถือเป็นการเพิ่มภาระหนี้ให้กับเกษตรกร ส่วนปัจจัยที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ ปัจจัยด้าน โครงสร้าง

เนื่องจาก กองทุนระดับ AAA เป็นกองทุนที่มีโครงสร้างการปฏิบัติงาน และหน้าที่ ตลอดจนกฎระเบียบข้อบังคับชัดเจน ส่วนกองทุนระดับ AA พบว่า มีศักยภาพดีในปัจจัยด้านโครงสร้างและด้านคณะกรรมการ และมีศักยภาพปานกลางในปัจจัยด้านสมาชิกและผลการดำเนินงาน เนื่องจากว่าสมาชิกส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุนน้อย และพบว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้านแล้ว สมาชิกส่วนใหญ่มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นในระดับมาก ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง

6.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของสมาชิกต่อกองทุนหมู่บ้าน

การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) และกองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) จากเกณฑ์การให้คะแนนและดัชนีบ่งชี้เพื่อวัดระดับความคิดเห็นโดยให้คะแนนแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย และวัดระดับความคิดเห็นโดยใช้การวิเคราะห์แบบลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) พบว่า ด้านคุณภาพชีวิต กองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA) มีความคิดเห็นระดับดีในคุณภาพชีวิตหลังจากเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้าน (คะแนนเฉลี่ย 2.58) การเปลี่ยนแปลงของการเป็นหนี้ในระบบลดลง (คะแนนเฉลี่ย 2.70) และด้านความคุ้มค่าของกองทุนพบว่า มีความคิดเห็นระดับดีในความคุ้มค่าที่เกิดเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน (คะแนนเฉลี่ย 3.0) ส่วนกองทุนระดับดับเบิลเอ (AA) พบว่า ด้านคุณภาพชีวิต มีความคิดเห็นระดับปานกลางในคุณภาพชีวิตหลังจากเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้าน และการเปลี่ยนแปลงของการเป็นหนี้ในระบบ เช่นเดียวกัน ส่วนด้านความคุ้มค่าที่เกิดเมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความคิดเห็นในระดับดี (คะแนนเฉลี่ย 2.94) เช่นเดียวกับกองทุนระดับทริปเปิ้ลเอ (AAA)

6.2 ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ เนื่องจากส่วนใหญ่การศึกษาของประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก ยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งอาจทำให้ยากต่อการเข้าใจ

2) ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิต คล้ายกับสหกรณ์การเกษตร เช่น สนับสนุนปุ๋ยเคมี แทนการปล่อยกู่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากว่าการปล่อยกู่เพียงอย่างเดียว บางครั้งไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสมาชิกนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริงหรือไม่ หากเป็นการสนับสนุนในรูปแบบปัจจัยการผลิตจะทำให้ทราบว่าสมาชิกใช้เงินตามวัตถุประสงค์จริง

3) ควรมีการสำรวจผลการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ทั้งในด้านการเงินและความสามัคคีหรือความเป็นอยู่ในชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินการ ตลอดจนความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางพิจารณาในการดำเนินงานต่อไปของกองทุน

4) ควรมีการสำรวจหรือให้กองทุนจัดทำประชาคมเพื่อกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และแผนการดำเนินงานของกองทุนฯ ซึ่งควรมีแนวคิดการจัดทำแผนดำเนินการที่คิดตั้งแต่ระดับชุมชนหรือระดับหน่วยย่อยหรือระดับล่าง ขึ้นไปเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของประเทศ ในยุทธศาสตร์ “อยู่เย็นเป็นสุข” ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5) ควรมีการผ่อนปรนระเบียบในเรื่องของระยะเวลาการให้กู้ยืมเงิน ให้แต่ละกองทุนสามารถขยายหรือลดระยะเวลาการชำระคืนได้ ตามวัตถุประสงค์และการนำไปใช้ของสมาชิกแต่ละราย ตลอดจน ควรกำหนดรูปแบบการชำระเงินกู้กองทุน โดยให้ใช้เงินต้นและดอกเบี้ย ในรูปแบบผ่อนชำระจำนวนหลายๆ งวด เนื่องจาก จากการศึกษาวิธีการชำระคืนส่วนใหญ่ที่นิยมใช้ คือรูปแบบการชำระเงินกู้กองทุน โดยให้ใช้เงินต้นและดอกเบี้ยครั้งเดียวในวันครบกำหนดชำระหนี้ ซึ่งมีผลต่อปัญหาการไม่มีเงินก้อนชำระคืน ทำให้ต้องไปกู้เงินนอกระบบมาชำระคืนก่อน เพื่อจะได้กู้เงินในปีต่อไปแล้วนำมาชำระหนี้ในระบบ หากบริหารการเงินไม่ดีจะทำให้เกิดปัญหา และไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของกองทุนได้ ก่อเกิดปัญหา “วินัยทางการเงินส่วนบุคคล”

6) ควรสร้างระบบหรือรูปแบบมาตรฐานในการติดตามและตรวจสอบการนำเงินกองทุนของสมาชิกผู้กู้แต่ละคนไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับ “วินัยทางการเงิน” ให้ประชาชนเข้าใจถึงภาระรับผิดชอบของตนเอง และภาระที่จะเกิดขึ้นกับคนอื่น หากนำไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ หรือไม่ชำระตามกำหนด

7) ควรปรับโครงสร้างการบริหารกองทุน โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง และควรให้การสนับสนุนการจัดตั้งสำนักงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และควรมีการบูรณาการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันเพื่อนำไปสู่การจัดทำสวัสดิการชุมชน